

Для реалізації *літературної* лінії курсу «Російська мова та література» плануються окремі години [3], відведені на вивчення творів російської класики (О. Пушкін. «Моцарт і Сальєрі», М. Гоголь. «Портрет», Л. Толстой. «Війна і мир», Ф. Достоевський. «Підліток», оповідання А. Чехова, І. Буніна, І. Бабеля, поезія Срібного століття тощо). На таких уроках учні мають можливість ознайомитися зі світоглядом письменника, поглибити свої знання про певний літературний напрям, рід, жанр, проаналізувати тематику й проблематику, основний пафос і художньо-естетичну своєрідність твору. Однак головним в цій роботі мають бути рефлексія старшокласників на проблеми, що розглядаються у творі, вміння оцінити їх, висловити свою позицію в усній чи писемній формі.

Засвоєння *соціокультурної* інформації також здійснюється на основі культурно значущих текстів, що мають естетичну цінність і емоційно-моральний вплив на учнів. До них відносяться художні тексти класичної літератури, твори усної народної творчості, фразеологізми, прислів'я, приказки, що відображають культуру, характер і життєвий досвід народу.

Діяльнісна (стратегічна) лінія змісту навчання, як і соціокультурна, доповнює роботу над іншими лініями інтегрованого курсу і є обов'язковим його складником. Вона передбачає розвиток метапредметних компетентностей, які виявляються, зокрема, у плануванні власної навчальної діяльності, аналізі та оцінці її ефективності; у володінні стратегіями читання, критичного мислення та ефективного спілкування, у формулюванні висновків і власної позиції тощо.

Таким чином, завдання інтегрованого курсу корелюють із завданнями компетентісно орієнтованого навчання, спрямованими на активне формування навичок самостійної роботи, розвиток критичного мислення і мовлення; освітній простір школяра стає більш інформативно якісним та насиченим, системно організованим.

Ключові слова: мовно-літературна інтеграція, інтегрований курс, текст, навчальна діяльність, компетентність.

Список літератури

1. Концепція нової української школи (<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>)
2. Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Реалізація інтегрованого курсу з мови та літератури в школах з навчанням мов національних меншин. Український педагогічний журнал. 2019. №2. С. 67-72.
3. Снегірьова В. В., Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Методичні рекомендації до інтегрованого курсу «Російська мова та література» (10–11 класи). Всесвітня література в сучасній школі. 2018. № 7. С. 34–40.

Тарара А. М.,

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу технологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

МЕТОДИЧНИЙ АПАРАТ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ СПЕЦКУРСУ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Автором розроблено навчальну програму спецкурсу для профільного навчання технологій інженерно-технічного спрямування «Проектування і конструювання об'єктів

техніки», яка розміщена на сайті МОН України. Автором розроблено також навчальний посібник для спецкурсу, зміст якого повністю відповідає навчальній програмі.

Важливою складовою змісту посібника для спецкурсу «Проектування і конструювання об'єктів техніки» є його багатогранний і широко плановий методичний апарат. *Вмילו організований вчителем навчальний процес* з оволодіння учнями основами проектування і конструювання об'єктів техніки відповідно до складових методичного апарату посібника забезпечить ґрунтовне оволодіння учнями його змістом, сприятиме ефективному використанню отриманих знань на практиці і, відповідно, формуванню предметної проектно-технологічної компетентності і ключових компетентностей учнів. Методичний апарат посібника включає: запитання на актуалізацію опорних знань учнів, практичні роботи, творчі завдання на закріплення навчального матеріалу теми, контрольні запитання, рубрики «Ключові поняття», «Світ професій», «Видатні вчені в галузі науки та техніки», «Словник нових термінів», рекомендована література до теми. Одним із складових механізму контролю якості знань учнів в посібнику є система тестових завдань з всього курсу «Проектування і конструювання об'єктів техніки». Розглянемо детальніше зміст і сутність зазначених складових.

Перед кожною новою темою з оволодіння учнями основами проектування і конструювання об'єктів техніки на профільному рівні учням пропонуються запитання *на актуалізацію знань*, засвоєних на попередніх уроках та заняттях в основній школі у процесі виконання творчих технічних проектів з проектування й конструювання виробів. Логічний аналіз учнями цих запитань, систематизація та узагальнення знань на рівні основної школи, формування на них обґрунтованих відповідей за змістом спецкурсу сприяють якісному засвоєнню учнями нового навчального матеріалу на профільному рівні, його практичному застосуванню і, як наслідок, формуванню проектно-технологічної компетентності учнів. Зазначене вище забезпечує виконання основних принципів дидактики (наступність, послідовність, перспективність) у процесі оволодіння учнями основами проектно-конструкторської діяльності на профільному рівні.

Після засвоєння учнями теоретичних питань, які мають важливе значення для процесу проектування й конструювання виробів, у посібнику передбачено *практичні роботи*. У процесі їх виконання закріплюються вміння та навички учнів застосовувати на практиці засвоєні методи, методики, прийоми, правила, принципи і т. ін., що також сприяє формуванню в учнів проектно-технологічної компетентності. З метою формування в учнів вмінь та навичок самостійного пошуку знань, самоконтролю за рівнем навчальних досягнень у структурі посібника передбачено виконання учнями *творчих завдань* за тематикою навчального матеріалу кожної теми. Слід зазначити, що виконання учнями творчих завдань передбачає ще одну мету – цілеспрямовану підготовку учнів до проектування обраних технічних об'єктів у процесі виконання творчих технічних проектів за змістом спецкурсу. Особливо це стосується логічного ланцюжка тем, присвячених розгляду етапів виробничо-професійного проектування нового технічного об'єкта: «Розуміння технічного завдання», «Конструкторський задум», «Ескізна перевірка конструкторського задуму. Ескізний проект», «Технічне та робоче проектування», «Експериментально-дослідний зразок».

З метою актуалізації навчальної діяльності, акцентування уваги учнів на ключових поняттях та основних питаннях, якими мають оволодіти учні, у посібнику передбачено *рубрику «Ключові поняття»*.

Рубрикою «Словник нових термінів» забезпечуються визначення нових термінів, які використані у змісті навчального матеріалу. Знання їх сутності сприятиме розумінню та осмисленню засвоєного навчального матеріалу посібника. Рубрики «Світ професій» та «Видатні вчені і конструктори в галузі науки та техніки» призначені для ознайомлення учнів: із

світом професій, пов'язаних з проєктуванням й конструюванням об'єктів техніки; видатними вченими та конструкторами; інформацією щодо їх завдань та обов'язків, кваліфікаційних вимог тощо. Завершальним структурним компонентом кожної теми навчального посібника є рубрика «Контрольні запитання».

У посібнику вміщено також «Тестові завдання» для самоперевірки засвоєних знань учнями практично із всіх тем посібника. Вони варіативні і диференційовані за рівнем складності, репродуктивного та творчого змісту. В залежності від поставленої вчителем мети такі завдання дають можливість здійснювати оперативний контроль, самоконтроль та взаємоконтроль рівня навчальних досягнень учнів на всіх етапах навчання. Кожне запитання тестових завдань має п'ять відповідей. Серед них є такі, що дають наближену, неповну або неправильну відповідь, і лише одне із них дає найбільш повну відповідь на поставлене запитання. Сукупність: запитань на актуалізацію опорних знань учнів, творчих завдань на закріплення навчального матеріалу теми, контрольних запитань, тестових завдань, творчих завдань для перевірки і самоперевірки отриманих знань та вмінь учнями, критеріїв оцінювання знань, вмінь, сформованих компетентностей, визначено авторами як механізм контролю якості знань учнів ліцею. Тестові завдання варіативні і диференційовані за рівнем складності, репродуктивного та творчого змісту. В залежності від поставленої вчителем мети такі завдання дають можливість здійснювати оперативний контроль, самоконтроль та взаємоконтроль рівня навчальних досягнень учнів на всіх етапах навчання.

Таким чином, багатогранний і широко плановий методичний апарат навчального посібника є досить важливою складовою компетентісно орієнтованої методики навчання технологій у старшій за змістом спецкурсу інженерно-технічного спрямування «Проектування і конструювання об'єктів техніки». Він є також важливою педагогічною умовою ґрунтовного оволодіння учнями його змістом, а отже і ефективної реалізації змісту спецкурсу у навчальному процесі старшої школи.

Ключові слова: профільне навчання, спецкурс, інженерно-технічне спрямування, методичний апарат, методика навчання.

Тарара А. М.,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

старший науковий співробітник,

завідувач відділу технологічної освіти, Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна,

Бондаренко В. В.,

вчитель-методист,

вчитель вищої категорії, Броварська загальноосвітня школа I-III ступенів №2,

м. Бровари, Україна

МЕТОДИ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Метод навчання являє собою систему цілеспрямованих дій вчителя, який організовує пізнавальну та практичну діяльність учня, що забезпечує засвоєння ним змісту освіти, формування відповідних компетентностей, досягнення мети навчання. Методи навчальної діяльності є одними з найважливіших структурних компонентів навчального процесу.

Важливість та особливості науково-технічної творчої діяльності старшокласників, її багатогранність і різноплановість, специфіка формування понять, необхідність здійснення